

УДК 338.242

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12\(14\)-128-141](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12(14)-128-141)

Дячков Олександр Олександрович здобувач, Міжрегіональна академія управління, вул. Фрометівська, 2, м. Київ, 03039, тел.: (050) 456 7977, <https://orcid.org/0000-0002-7978-0024>

ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО-ВІЙСЬКОВОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Розроблено концепцію стратегії економічного забезпечення економічно-військової безпеки національної економіки, яка повинна забезпечувати створення умов для сталого розвитку та підтримки можливостей військово-економічного та військово-технічного потенціалів держави на рівні, необхідному для реалізації військової політики та надійного задоволення потреб військової організації у мирний час, у період безпосередньої загрози агресії та у воєнний час..

Доведено, що військовий бюджет, військові закупівлі є важливими інструментами антициклічного макрорегулювання, значення якого особливо зростає у період економічних криз та інституційної розбудови національного господарства. Крім цього, військова економіка може розглядатися як один із факторів сталого економічного зростання, оскільки вона має значний інноваційний, технологічний, науковий, технічний і кадровий потенціал, а також, внаслідок її багатогалузевого характеру, підвищеним мультиплікаційним впливом на національне господарство загалом.

Удосконалено засади функціонування системи економічної безпеки національної економіки. Доведено необхідність створення у складі державного апарату керуючих органів, діяльність яких спрямована на недопущення реалізації загроз економічної безпеки та усунення їх наслідків, розуміння та облік тенденцій, можливостей, викликів, загроз та ризиків, що б дозволило своєчасно реагувати на виникнення кризових ситуацій, підвищувало якість ухвалення управлінських рішень, забезпечувало своєчасне та оперативне виділення ресурсів для виконання прийнятих рішень.

Встановлено, що важлива особливість механізмів, заходів та засобів забезпечення економічної безпеки полягає в тому, що в сукупності вони повинні представляти єдину цілеспрямовану систему. Щоб мати необхідну цілеспрямованість, система забезпечення економічної безпеки повинна мати чітко окреслені елементи, механізм їх роботи та схему взаємодії. З огляду на це запропоновано засади утворення структури, відповідальної за управління ризиками держави. Задля забезпечення найбільшої ефективності даної

структури запропоновано засади формування механізму оцінки та управління ризиками зниження рівня економічної безпеки. Ефективність такого підходу вже доведена у цілій низці розвинених країн.

Невідкладним завданням в умовах посилення загроз економічній безпеці країни стає підготовка та здійснення заходів, що диктуються завданнями парирування загроз економічній безпеці країни. Парирування загроз передбачає в першу чергу активну протидію загрозам, активні заходи щодо забезпечення безпеки.

Ключові слова: економічно-військова безпека, управління ризиками, економічне забезпечення, механізм, кризова ситуація.

Dyachkov Oleksandr Oleksandrovych Acquirer, Interregional Academy of Management, Frometivska St., 2, Kyiv, 03039, tel.: (050) 456 79-77, <https://orcid.org/0000-0002-7978-0024>

PRINCIPLES OF ECONOMIC ENSURING ECONOMIC AND MILITARY SECURITY NATIONAL ECONOMY

Abstract. The concept of the strategy of economic provision of the economic and military security of the state has been developed, which should ensure the creation of conditions for sustainable development and support of the capabilities of the military-economic and military-technical potential of the state at the level necessary for the implementation of military policy and reliable satisfaction of the needs of the military organization in peacetime, in the period of immediate threat of aggression and in wartime..

It has been proven that the military budget and military purchases are important tools of countercyclical macro-regulation, the importance of which increases especially during periods of economic crises and institutional development of the national economy. In addition, the military economy can be considered as one of the factors of sustainable economic growth, as it has a significant innovative, technological, scientific, technical and personnel potential, as well as, due to its multi-sectoral nature, an increased multiplier effect on the national economy in general.

The principles of the functioning of the system of economic security of the national economy have been improved. The necessity of creating management bodies within the state apparatus, whose activities are aimed at preventing the realization of threats to economic security and eliminating their consequences, understanding and accounting for trends, opportunities, challenges, threats and risks, which would allow timely response to crisis situations and increase the quality of decisions management decisions, ensured the timely and prompt allocation of resources for the implementation of the decisions made.

It has been established that an important feature of the mechanisms, measures

and means of ensuring economic security is that, in aggregate, they should represent a single purposeful system. In order to have the necessary focus, the system of ensuring economic security must have clearly defined elements, the mechanism of their operation and the scheme of interaction. In view of this, the principles of the formation of a structure responsible for state risk management are proposed. In order to ensure the greatest efficiency of this structure, the principles of forming a mechanism for assessing and managing the risks of lowering the level of economic security are proposed. The effectiveness of this approach has already been proven in a number of developed countries. Thus, the countries of the EU, USA, Canada, Australia and others have developed and widely use risk management systems.

An urgent task in the conditions of increasing threats to the country's economic security is the preparation and implementation of measures dictated by the task of countering threats to the country's economic security. Countering threats primarily involves active countermeasures against threats, active measures to ensure security.

Keywords: economic and military security, risk management, economic support, mechanism, crisis situation.

Постановка проблеми. В умовах війни та кризових явищ в українській економіці зростає потреба у новій політиці та інструментарію, спрямованих на гарантування економічної безпеки країни. Ця потреба існувала і напередодні російського вторгнення, проте складність подібних матерій у поєднанні з помилками та прорахунками в економічній політиці уряду, ігноруванням наявних та потенційних проблем, викликів та загроз із цього питання, які нами детально були розглянуто вище, призвели до того, що економічний фронт боротьби перебував у занедбаному стані і на сьогодні залишається вразливим. Ця потреба буде існувати і після успішного подолання ворога та закінчення військових дій на території України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань економічно-військової безпеки, шляхів її забезпечення та удосконалення на глобальному, регіональному та національному рівні присвячені праці таких провідних науковців: Т. Паул, У. Лінд, А. Гальчинський, О. Голота, Д. Гордієнко, А. Даниленко, Т. Ковальчук, І. Лукінов, В. Мунтіян, Ю. Палкін, І. Семеніхін, М. Тяпкин, В. Федосов, А. Чухно та ін. Значний внесок у дослідженні проблем та визначенні складових елементів економічної безпеки національного господарства здійснили такі вчені, як: Л. Абалкін, В. Богданович, А. Єрохін, М. Єрмошенко, В. Лойко, В. Черняк, І. Штулер, тощо.

Роль та значення трудових ресурсів, їх вплив на соціально-економічний розвиток країни розглядалися зазначеними та іншими науковцями. Незважаючи на досить широке наукове охоплення досліджень у зазначеній галузі, питання забезпечення і підвищення рівня економічно-військової безпеки України, особливо в період триваючої військової агресії з боку Росії

та після перемоги українського народу в зазначеній війні, є наразі і буде в недалекій перспективі доволі актуальним.

Мета статті – дослідження та розробка концепції стратегії економічного забезпечення економічно-військової безпеки національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Рівень економічної безпеки у всіх сферах економіки, зрештою, залежить від рівня її реальної економіки. Саме тут створюються чи не створюються умови для сталого соціально-економічного розвитку, військова міць держави. На економічному фундаменті засновані, економічними засобами та методами забезпечуються: стабільність політичного устрою, міцність федеративного устрою, соціально-економічний устрій суспільства; захист цивільних прав населення, підвищення рівня та якості життя народу; підтримка громадянського миру, міжнародної згоди, соціального партнерства; збереження та розвиток вітчизняної культурної та духовної спадщини, здійснення творчої діяльності та функціонування закладів культури; екологічна ситуація в країні та ефективна експлуатація її природних ресурсів; активний вплив на світові процеси, зміцнення міжнародного авторитету країни; військове будівництво та обороноздатність держави; протидія тероризму, тощо [1].

Вплив же економічних факторів на війну проявляється через політику та матеріальне забезпечення військових потреб. Можна стверджувати, що від того, який потенціал має держава з виробництва або придбання засобів збройної боротьби, які її людські та сировинні ресурси, який рівень професійної підготовки населення, які можливості з мобілізації економіки та переведення її на режим воєнного часу, прямо залежать: кількісний і якісний склад збройних сил, завдання у війні, способи її розв'язування, розмах воєнних дій тощо. Основний вплив війни на економіку виявлятиметься в тому, що в сучасних умовах сама економіка та всі її основні матеріальні елементи стають об'єктом інтенсивного збройного впливу. Зближення військових та цивільних секторів економіки є ключовим моментом тих змін, що відбуваються у сучасній системі економічного забезпечення військової безпеки. Першочергово започатковано у Сполучених Штатах, ця практика – посилення взаємодії військової і громадянської складових національної економіки – набула у результаті досить значне поширення майже переважають у всіх промислово розвинених країнах світу [2].

Таким чином, економіка та безпека будь-якої країни мають розвиватися за правилами та умовами, які вигідні передусім їй самій і спроможні забезпечити:

- здатність держави задовольняти основні військові потреби як у мирний час, так і в умовах військового протистояння за рахунок власних ресурсів – військово-економічну самодостатність;

- надійність та стійкість функціонування військового сектору економіки;

- здатність військової економіки розвивати свої науково-технічні можливості таким чином, щоб задоволення поточних та перспективних військово-економічних потреб здійснювалося за мінімальних витрат усіх видів ресурсів;

- наявність мобілізаційних можливостей для розгортання військового виробництва.

Це аксіома, що лежить в основі побудови всіх сильних економік. В іншому випадку вітчизняній економіці загрожує подальше поглиблення кризи, втрата економічної незалежності та самостійності, незадовільний рівень економічної безпеки національної економіки, тощо. З огляду на це, необхідно виділити чотири тимчасові періоди пов'язані з підготовкою до війни, війною та ліквідацією її наслідків:

1. Економіка довоєнного періоду.

2. Військова економіка чи економіка воєнного часу - це особливий період ведення економічної діяльності в усіх її аспектах: ставлення до права власності; державне регулювання; дозвільна діяльність; державне замовлення; податкові відносини; бюджетні відносини та інші аспекти економічних відносин. Цей період потребує високого рівня підтримки для економіки та громадян з боку державної влади.

3. Післявоєнна економіка чи економіка післявоєнного перехідного періоду.

4. Економіка мирного часу.

Кожному з даних періодів повинні відповідати прийняті рішення, використовуваний інструментарій тощо, кожен з них формує та формулює різні варіанти рішень у сфері економічних відносин. Слід також пам'ятати, що чіткого тимчасового переходу за якоюсь датою між певними часовими періодами не має. Особливо це стосується військової економіки та післявоєнної економіки, особливостями яких є те, що післявоєнна відбудова починається відразу після деокупації населеного пункту або будь-якого територіального елемента. У свою чергу, повоєнне відновлення на якійсь конкретній території, населеному пункті не означає факту закінчення війни. Приймати ж і реалізовувати якісь рішення у сфері економічних відносин слід пам'ятати про те, що можна визначити як мінімум три фактори, які впливатимуть на прийняті рішення та результати реалізації цих рішень:

- тимчасовий період, у якому діятимуть прийняті рішення.

- цілі, які мають бути досягнуті внаслідок реалізації прийнятих рішень.

- допустимий компроміс (люфт) коригування визначених для досягнення цілей.

Боротьба з економічними викликами, загрозами та ризиками має бути комплексною, збалансованою. Заходи щодо подолання кожної з них

одночасно є протидією та іншим викликам, але найбільшій ефективності можна досягти лише за умови системного, комплексного управління та протидії. Важливим фактором забезпечення економічної безпеки має стати якість державного управління, а сам механізм функціонування системи забезпечення економічної безпеки повинен здійснюватися шляхом ефективних трансформаційних перетворень та проведення модернізації економічної сфери держави, на основі своєчасного та раціонального державного регулювання економічних відносин через економічну, соціальну, фінансову, промислову, бюджетну, грошово-кредитну, структурну, інституційну, інноваційно-інвестиційну, науково-технічну, інформаційну, аграрну, зовнішньоекономічну, військово-технічну, правоохоронну політику держави.

Узгодження економічних та оборонних інтересів необхідно бути в повній мірі враховано при вирішенні завдань щодо вдосконалення господарського механізму, технічного переозброєння виробництва, перекладу економіки на застосування переважно якісних параметрів зростання структурної перебудови економіки (рис. 1).

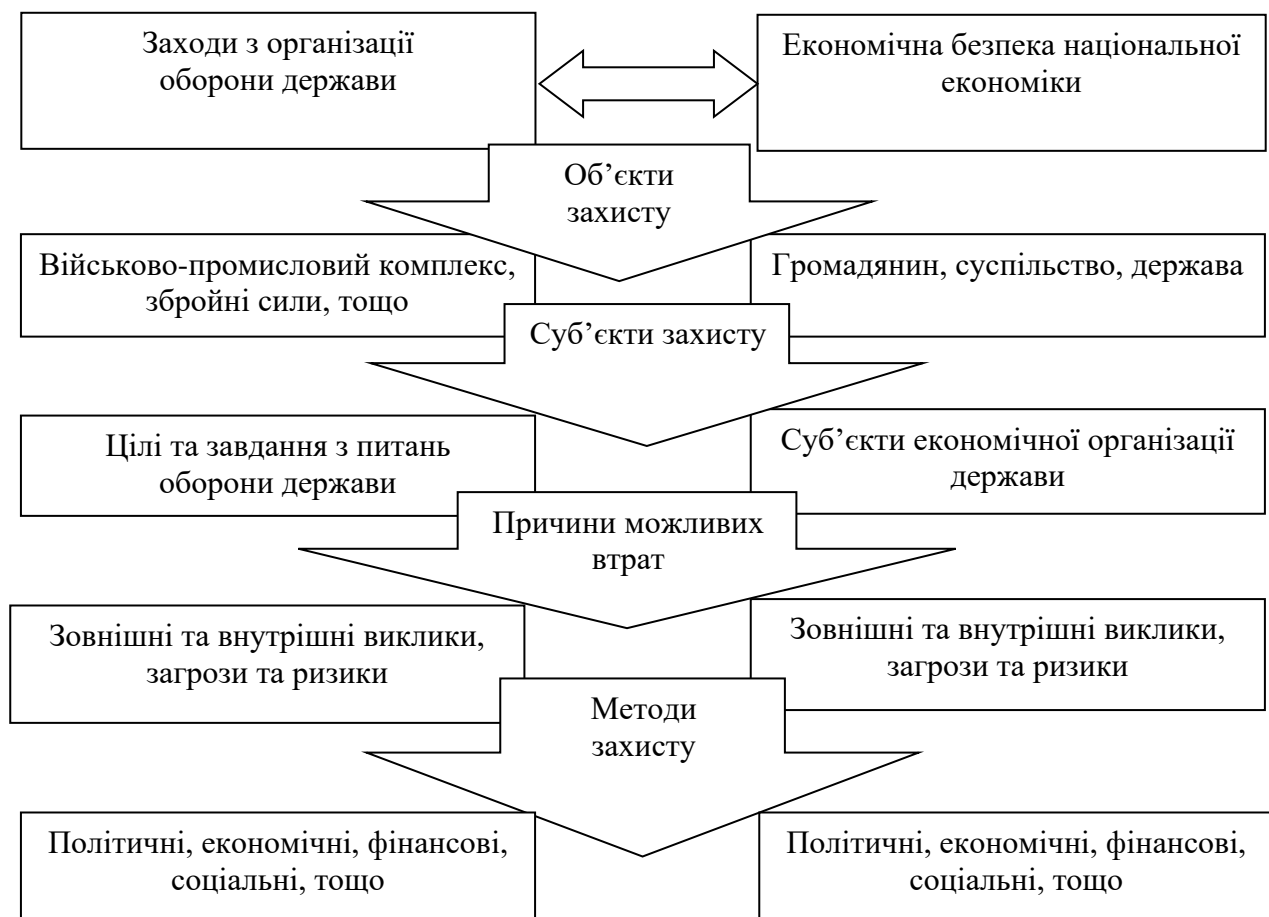

Рис. 1. Взаємозв'язок заходів щодо організації оборони з факторами забезпечення економічної безпеки

* Побудовано автором

Незважаючи на ведення війни на території України, країні слід зосередитися на запуску механізмів економічного зростання, тобто на забезпеченні насамперед економічної безпеки національної економіки. Зосереджуватися лише, наприклад, на зростанні ВВП неправильно, оскільки це лише одне із безлічі показників, що характеризують рівень розвитку країни. Такий підхід створює умови для пріоритетного розвитку необхідних найбільш прогресивних виробництв та передової технології, що мають важливе, у тому числі оборонне значення, для всебічного зміцнення військово-економічного потенціалу, для матеріального та технічного забезпечення збройних сил, їх високої боєздатності. Пріоритетами ж щодо формування механізму забезпечення економічної безпеки держави мають стати:

- затвердження науково обґрунтованих концептуальних та нормативно-правових засад економічної безпеки;
- прийняття стратегії забезпечення економічної безпеки країни у сучасних умовах;
- виділення військової, оборонної складової держави та національної економіки, як однієї з пріоритетних;
- формування науково обґрунтованої системи кількісних та якісних вимірювань економічної безпеки;
- створення ефективної системи державного управління щодо забезпечення економічної безпеки країни як на центральному, так і регіональному рівні, а також забезпечення необхідної взаємодії та координації центральної та регіональної систем [3, с. 193].

При цьому, стратегія економічної безпеки не повинна бути детальною дорожньою картою, бо в будь-якому випадку керівництво країни буде змушене адаптуватися та імпровізувати, зіткнувшись із величезним потоком глобальних та внутрішніх проблем, несподіваних криз та власних помилок, а забезпечення економічної безпеки має носити стратегічний характер. Стратегія як система уявлень, установлень (норм), а також засобів, методів, напрямів діяльності з мобілізації та використання можливостей ресурсів держави та інших суб'єктів господарювання, у тому числі зовнішніх, має бути спрямована на попередження, нейтралізацію, відображення внутрішніх та зовнішніх викликів, ризиків та загроз в економічній сфері.

Її ключовими характеристиками повинні бути: націленість на вирішення якісно нових завдань чи досягнення якісно нових характеристик стану безпеки; середньострокова та довгострокова перспектива; облік впливу на економіку численних внутрішніх та зовнішніх факторів, здатність передбачати та використовувати їх зміни; залучення значних демографічних, матеріальних, у тому числі природних, фінансових коштів як готівкових, так і очікуваних у перспективі; комплекс різнорідних заходів, здійснюваних різнорідними силами; узгодження щодо цілей, завдань, термінів та місця функціонування різних сфер і структур держави та суспільства; орієнтація на мобілізаційні

механізми та методи; забезпечення необхідного рівня військової безпеки; вирішення завдань не лише власними силами та засобами, а й у співпраці зовнішніх структур, у тому числі на міжнародному рівні, що на сьогодні досить плідно відбувається в Україні [4].

На підставі вищезазначеного ми дійшли висновку щодо необхідності розробки концепції стратегії економічного забезпечення економічно-військової безпеки національної економіки, яка має реалізовуватись на засадах довгострокового та упереджувального характеру протягом усього періоду її дії (у періоди до, під час та після військових дій), спрямована на підвищення ефективності функціонування економіки та оборонного потенціалу, безперервне збереження національного суверенітету та територіальної цілісності, захисту особистості та суспільства від зовнішніх та внутрішніх викликів, ризиків та загроз, шляхом: інноваційної спрямованості економіки; формування цілісної системи економічних та інституційних заходів, спрямованих на всебічний вплив на економіку, оборонно-промисловий потенціал; задоволення військово-економічних потреб на рівні раціональної оборонної достатності із постійним переглядом з огляду на виклики та загрози на основі використання економічного потенціалу держави та можливостей воєнно-економічного співробітництва України з іншими державами; створення стійкої системи управління у воєнній організації держави; виявлення, оцінки та моніторингу існуючих та потенційних викликів, ризиків та загроз; підготовки до цивільної оборони та надзвичайних ситуацій; розробки та впровадження заходів з уникнення та мінімізації наслідків викликів, ризиків та загроз.

Зазначена стратегія повинна забезпечувати створення умов для сталого розвитку та підтримки можливостей військово-економічного та військово-технічного потенціалів держави на рівні, необхідному для реалізації військової політики та надійного задоволення потреб військової організації у мирний час, у період безпосередньої загрози агресії та у воєнний час. Для досягнення ж найбільшої ефективності зазначеної стратегії процес забезпечення економічно-військової безпеки повинен ґрунтуватися, як мінімум, на наступних рівнях:

- створення політико-правових міжнародних умов існування держави, що забезпечують можливість вільного вибору та здійснення стратегічних завдань економічного розвитку (не зазнаючи при цьому зовнішнього політичного, економічного та іншого тиску, втручання у внутрішні справи), використання потенціалу розвинених країн міжнародного економічного співтовариства на користь розвитку економіки країни на основі взаємовигідного співробітництва;

- забезпечення досяжності макроекономічних цілей на державному та регіональному рівнях шляхом створення внутрішньодержавної підсистеми економічної безпеки, що передбачає, насамперед, своєчасне виявлення та

придушення або нейтралізацію джерел зовнішньої та внутрішньої загрози безпеці економіки, зокрема тіньової економіки, структур організовану злочинність;

- забезпечення необхідної військової міцності для захисту територіальної цілісності, самостійності, запобігання катастрофічним нападам на територію країни та її критичну інфраструктуру, тощо;
- об'єктовий захист суб'єктів економіки держави від протиправних посягань, недобросовісної конкуренції, надзвичайних ситуацій з використанням сил та коштів усіх державних інститутів влади, включаючи й самі об'єкти захисту.

Слід також враховувати, що військовий бюджет, військові закупівлі є важливими інструментами антициклічного макрорегулювання, значення якого особливо зростає у період економічних криз та інституційної розбудови національного господарства. Крім цього, військова економіка може розглядатися як один із факторів сталого економічного зростання, оскільки вона має значний інноваційний, технологічний, науковий, технічний і кадровий потенціал, а також, внаслідок її багатогалузевого характеру, підвищеним мультиплікаційним впливом на національне господарство загалом.

Водночас, забезпечення економічної безпеки неможливе без чіткої організаційної структури з розподілом функцій та повноважень різним органам. Система економічної безпеки, що ефективно функціонує, повинна включати ієрархічно збалансовану структуру, яка,

по-перше, спроможна якісно знижувати ступінь небезпеки існуючих та потенційних викликів, ризиків та загроз,

по-друге, забезпечувала досягнення бажаного рівня економічної безпеки, поступальний розвиток та зростання економіки за допомогою використання наявних потенціалу, резервів, переваг та інноваційних управлінських технологій,

по-третє, пронизує всі сфери діяльності виконавчої та законодавчої гілок влади: у рамках виконавчої влади вона створюється за сферами розподілу відповідальності за національну та економічну безпеку в цілому та за функціональними напрямками економічної безпеки.

Також у складі державного апарату має бути виконано структуризацію керуючих органів, діяльність яких спрямована на недопущення реалізації загроз економічної безпеки та усунення їх наслідків, розуміння та облік тенденцій, можливостей, викликів, загроз та ризиків, що б дозволило своєчасно реагувати на виникнення кризових ситуацій, підвищувало якість ухвалення управлінських рішень, забезпечувало своєчасне та оперативне виділення ресурсів для виконання прийнятих рішень.

З урахуванням здійсненого дослідження, в тому числі сучасного міжнародного досвіду, вирішення може бути здійснено через утворення

системи управління ризиками на державному рівні, як ієрархічно пов'язаної системи суб'єктів інформаційно-аналітичної діяльності, що враховує вищезазначені особливості. Діяльність даної системи повинна бути:

по-перше, включати механізми державної економічної політики, державного та громадського управління, що дозволяють класифікувати, виявляти, ідентифікувати, оцінювати, проводити профілактику, попереджати та нейтралізувати можливі ризики,

по-друге, спрямована на створення механізмів своєчасного виявлення викликів та загроз економічної безпеки у закріпленій сфері відповідальності державних органів влади, вироблення органами державного та корпоративного управління управлінських рішень з оперативного реагування на виклики, реагування та подолання виявлених загроз та ризиків у рамках єдиного регламенту взаємодії.

Ключовою структурою в цьому процесі має стати такий центральний орган виконавчої влади як Міністерство економіки України, до функціональних обов'язків якого на сьогодні входить, в тому числі, постійний розрахунок та контроль рівня економічної безпеки України [5].

Необхідність та можливість створення такої системи обумовлена наступними обставинами:

- потребою у своєчасному та оперативному виявленні викликів та загроз економічній безпеці, організаційних, технологічних, логістичних, правових та інших факторів їх виникнення як на державному та галузевому, так і на регіональному рівнях, оперативному реагуванні на них, виробленні управлінських рішень та рекомендацій;

- сучасними можливостями інформаційних технологій з моніторингу, збору (накопичення), обробки та проблемно-орієнтованого аналізу значних масивів інформації;

- розвитком методів та інструментів системного аналізу та імітаційного моделювання динаміки складних організаційно-технічних та соціально-економічних об'єктів в умовах високої невизначеності;

- удосконаленням механізмів оперативного вироблення рекомендацій щодо оптимального реагування органів державного та корпоративного управління на ризики, що раптово виникають в економічній сфері держави [6].

З огляду на зазначене, на цю структуру мають бути покладені такі основні функціональні завдання:

- виявлення та оцінка наявних та потенційних викликів, ризиків та загроз економічній безпеці;

- оцінка ресурсів, необхідних та достатніх для запобігання викликам та нейтралізації загроз економічній безпеці, мінімізації допущених збитків;

- планування заходів щодо реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки, визначення завдань органів виконавчої

влади, державних корпорацій та інших заінтересованих організацій щодо здійснення цих заходів;

- аналіз стану системоутворюючих факторів економіки та факторів її розвитку;
- виявлення вразливостей у системі забезпечення стійкості та розвитку економіки з урахуванням викликів, загроз та розвитку національних інтересів;
- розробка пропозицій щодо стратегічного управління розвитку потенціалу забезпечення стійкості та розвитку економіки відповідно до завдань економічного забезпечення задоволення національних інтересів та національних пріоритетів;
- узгодження економічних та оборонних інтересів держави, задоволення військово-економічних потреб на рівні раціональної оборонної достатності із постійним переглядом з огляду на виклики та загрози на основі використання економічного потенціалу держави та можливостей воєнно-економічного співробітництва України з іншими державами;
- сценарне моделювання планованих на державному рівні рішень та оцінка їх результуючого впливу на економіко-військову безпеку країни [7].

Базовим у діяльності даної структури має стати діалектичне поєднання аналітичних та синтетичних підходів та методів:

- аналітичні: дослідження структури зв'язків та взаємодій об'єкта (функціональних, генетичних, структурних, ієрархічних), аналіз джерел та умов розвитку, порівняльний, порівняльний, системний, комбінаторний аналіз об'єктів, ситуацій, процесів;
- синтетичні: конструкторські, проектні рішення; формування схем, моделей (порядків та реалізації порядків), сценаріїв реалізації порядків, сценаріїв розробки план-образів, стратегічних цілей, планів, проектів, програм та схем їх взаємопов'язання, форсайтів, календарних планів, дорожніх карт, структури та інфраструктури, логістичних схем, виявлення нових загроз та вразливостей, ресурсних обмежень тощо.

При цьому слід розуміти, що при переході від господарських структур та окремих сфер в економіці до національної економіці пряма аналогія системи управління ризиками неприпустима. Вирішальною обставиною є більш високий рівень складності національної економічної системи, яка суттєво (якісно) ширша та різноманітніша за умовами та факторами існування та розвитку, ніж господарюючий суб'єкт на рівні корпорації чи підприємства, має ширший спектр різних за характером та природою викликів, загроз, уразливостей, ризиків, а також цілей існування та розвитку та, відповідно, смислів функціонування, критеріїв та показників стійкості та ефективності. Виходячи з того, що національна економіка повинна мати складнішу систему управління, тим більше що в цій системі управління, на відміну від суб'єкта господарювання будь-якого масштабу, неможлива лінійність зв'язку з прийняттям рішень.

Звідси впливають ряд важливих спеціалізованих причин неприпустимості та неприйнятності прямої аналогії та копіювання із застосуванням підходів та засад з управління ризиками мікрорівня для макрорівня:

а) не всі загрози національній економіці можуть бути оцінені за рівнем можливості їх реалізації (ризик), за характером негативних наслідків;

б) далеко ще не всі виклики, небезпеки, уразливості може бути куповані чи попереджені організаційно-управлінськими заходами, тобто. не всі ризики піддаються управлінню;

в) система національної економіки в сучасному її вигляді не є ієрархічно жорстко пов'язаною і управляється безліччю різнорівневих та різнопланових суб'єктів з різними (іноді протилежними) інтересами — те, що може бути вигідно господарюючому суб'єкту (експорт капіталу, закриття виробництва), може становити різноманітні ризики чи загрози на національному рівні [6].

Напрями коригування методології повинні мати зустрічний характер:

- з одного боку, має бути розуміння неминучості деякого ослаблення ступеня «керованості ризиками» з боку системи управління з великим акцентом у діяльності «системи управління ризиками» на моніторинг загроз, викликів та вразливостей [8-9], оцінку потенційних збитків, ефективність тактичної та стратегічної управління як ключовий інструмент забезпечення сталості та розвитку; орієнтація на рекомендаційний характер вивідної інформації;

- з іншого боку, це має бути такий вибір методологічної платформи, який дозволяв би розглядати національну економіку як певною мірою органічно взаємопов'язаний соціально-економічний комплекс, принаймні для того, щоб створити єдину керовану систему «управління ризиками» у державному масштабі.

Запропонована нами система управління ризиками економічно-військової безпеки передбачає:

- всебічний аналіз сукупності наявних ризиків, їх ідентифікацію, оцінку та вироблення механізмів контролю;

- зосередження уваги на областях підвищеного ризику та забезпечення більш ефективного використання наявних у розпорядженні ресурсів;

- прогноз результатів та визначення можливих наслідків запланованих заходів та ймовірності настання цих наслідків;

- аналіз можливих заходів щодо запобігання або мінімізації ризиків, а за результатами - вибір оптимальних.

Висновки. Отже, розроблена та запропонована концепція стратегії економічного забезпечення економічно-військової безпеки держави спрямована на те, щоб дозволити будь-якій державі своєчасно реагувати на виникнення кризових ситуацій, підвищувати якість ухвалення управлінських рішень, забезпечувати своєчасне та оперативне виділення ресурсів для

виконання прийнятих рішень та економічне забезпечення економічно-військової безпеки держави, необхідний рівень економічно-військової безпеки.

Література:

1. Бельков О.А., Козлова А.В. (2008). Экономика в системе национальной безопасности. Монография. 382 с.
2. Панкова Л.В. (2012). Военно-экономическое обеспечение безопасности: инновационное измерение // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 25. Международные отношения и мировая политика. № 2. С. 19-34.
3. Кротов М.И., Мунтиян В.И. (2016). Экономическая безопасность России: Системный подход. СПб. : Изд-во НПК «РОСТ». 336 с.
4. Козлова А.В. (2008). Экономика в системе национальной безопасности// Безопасность Евразии. № 3. С. 306-314.
5. Положення про Міністерство економіки України, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#n10>.
6. Старовойтов В.Г., Сильвестров С.Н., Селиванов А.И., Трошин Д.В. (2018). Методологические подходы к созданию и организации функционирования федеральной системы управления рисками. Управленческие науки. №8(3). С. 64-73.
7. Формирование институтов регулирования рисков стратегического развития: монография (2019) / под ред. М.А. Эскиндарова, С.Н. Сильвестрова. М.: КогитоЦентр. С. 354-372.
8. Побываев С.А., Селиванов А.И., Смирнов В.В., Старовойтов В. Г., Трошин Д.В. Мониторинг состояния экономической безопасности в контуре государственного управления России: современная теория и практика // Управленческие науки. 2017. №7(4). С. 16–25.
9. Кононов Д.А., Пономарев Н.О., Пономарев Р.О., Барбашев М.П. Региональные системы: моделирование кризисных явлений и уязвимость. Управление развитием крупномасштабных систем. Мат. 8-й Междунар. конф. (Москва, 29 сент.— 1 окт. 2015 г.). В 2-х т. М.: Ин-т проблем управления им. В.А. Трапезникова РАН. 2015. №2. С. 13–24.

References:

1. Belkov O.A., Kozlova A.V. (2008). Economics in the system of national security. Monograph. 382 p.
2. Pankova L.V. (2012). Military and economic security: an innovative dimension // Vestn. Moscow university Ser. 25. International relations and world politics. No. 2. P. 19-34.
3. Krotov M.I., Muntiyani V.I. (2016). Economic Security of Russia: A Systematic Approach. SPb. : Publishing house of NPK "ROST". 336 p.
4. Kozlova A.V. (2008). Economy in the system of national security// Security of Eurasia. No. 3. P. 306-314.
5. Polozhennya pro Ministerstvo ekonomiky Ukrayiny, zatverdzheno postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 20 serpnia 2014 r. № 459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#n10> [in Ukrainian].
6. Starovoitov V.G., Silvestrov S.N., Selivanov A.I., Troshin D.V. (2018). Methodological approaches to the creation and organization of the functioning of the federal risk management system. Management Sciences. No. 8(3). P. 64-73.
7. Formation of institutions for regulating the risks of strategic development: monograph (2019) / ed. M.A. Eskindarova, S.N. Silvestrov. M.: KogitoCentr. P. 354-372.

8. Pobyvaev S.A., Selivanov A.I., Smirnov V.V., Starovoitov V.G., Troshin D.V. Monitoring the state of economic security in the contour of public administration in Russia: modern theory and practice // Management Sciences. 2017. No. 7(4). P. 16–25.

9. Kononov D.A., Ponomarev N.O., Ponomarev R.O., Barbashev M.P. Regional Systems: Crisis Modeling and Vulnerability. Management of the development of large-scale systems. Mat. 8th Intern. conf. (Moscow, September 29-October 1, 2015). In 2 vols. M.: Institute of Management Problems. V.A. Trapeznikov RAS. 2015. №2. P. 13–24.